

## Cap. IV. MEDIUL GEOGRAFIC

Activitatea economică a membrilor unei comunități neolitice poate fi înțeleasă mult mai bine numai atunci când cunoaștem în amănunt mediul geografic. De aceea socotim utilă prezentarea unor date mai importante cu privire la obiectivul arheologic studiat în această lucrare.

Complexul neolitic de la Radovanu se află la circa 50 km spre SSE de București, la marginea de răsărit a Cîmpiei Burnazului la capătul unei văi secundare, la aproximativ 1,5 km spre vest de cartierul Coadele, com. Radovanu, jud. Călărași.

Locul ales de oamenii din vechime este o prelungire a terasei, înaltă de circa 20 m, la capătul Văii Coadelor, în zona în care aceasta se întâlnește cu Valea Lacu Porcului și cu o vale mică, fără nume.

Pentru cunoașterea mediului natural din vechime al așezării, la rugămintea noastră dr. Marin Cârclumaru, de la Institutul de Arheologie București, s-a deplasat pe șantier, în timpul lucrărilor, pentru a lua o serie de probe de sol necesare analizelor sporopolinice. Probele au fost scoase de jos în sus, începînd din stratul de lut steril din punct de vedere arheologic, de sub stratul conținînd resturi de viațuire omenească. Probele au fost analizate cu toată grija de către Marin Cârclumaru<sup>1</sup>, care ne-a comunicat rezultatele preliminare.

În cazul de față ne interesează numai datele de ordin mai general, care să ne permită să ajungem la unele concluzii istorice cu privire la mediul natural în care au viețuit și au muncit membrii celor patru comunități din așezările neolitice suprapuse de pe locul „La Muscalu”, de la Radovanu.

Prezentarea datelor primite de la Marin Cârclumaru o facem în ordine cronologică începînd cu cele referitoare la stratul steril de la bază.

Analiza polenului descoperit în stratul steril din punct de vedere arheologic dovedește că nu cu mult înainte de locuirea primilor oameni în cuprinsul așezării, zona respectivă din Cîmpia Dunării era acoperită de o vegetație specifică de silvo stepă, destul de deschisă.

Din ansamblul vegetal arborii reprezentau circa 13%. Între ei era predominant *ulmul* (cu aproximativ 4%) urmat de *stejar* (cu peste 2%) și de *tei* (în jur de 1%). Între ierburi majoritatea o constituiau compozitele (circa 28%) și gramineele (circa 15%). Printre acestea din urmă însă nu s-a întîlnit nici un grăuncior de polen de tip *cerealia*, ceea ce înseamnă că în perioada respectivă, în imediata apropiere, nu viețuia nici o comunitate omenească.

Se cuvine remarcată prezența (prin grăuncioarele de polen) a unui procent foarte mare de plante de apă (de exemplu: *Alismataceae* (14%), *cyperaceae* (10,6%), *potamogetonaceae* (3,1%) și altele). Ele oglindesc faptul că în vremurile străvechi, văile vecine așezării erau mlăștinoase, cu o bogată vegetație acvatică.

În perioada imediat următoare, în partea superioară a stratului steril se observă o schimbare bruscă, frapantă, în domeniul vegetației. Polenul de arbori scade foarte mult (ajungînd pînă la circa 6%), deși tipurile lor rămîn aceleași. În schimb, se remarcă

o creștere accentuată a ierboaselor (la peste 93%). Între acestea continuând să predomine compozitele. Asociația vegetală rezultată are aspect de stepă, cu toate că nu poate fi vorba de o schimbare de ordin climatic. Considerăm că modificarea se datorește, în principal, activității omului, care, după toate probabilitățile, avînd nevoie de terenuri de cultivat, a defrișat anumite porțiuni destul de mari din pădurea aflată în apropiere, contribuind astfel la reducerea substanțială a cantității polenului de arbori, de pe terenul așezării.

Tot atunci, a scăzut mult, în chip evident, polenul plantelor de baltă. Este suficient să amintim că alismataceae-le s-au redus la jumătate. De asemenea, aproape au dispărut grăuncioarele de polen de potamogetonaceae, iar scăderea cyperaceelor s-ar putea datora folosirii destul de intense de către om a trestiei.

Compararea rezultatelor analizelor pentru probele luate de la partea inferioară și de la cea superioară a stratului de pămînt corespunzător nivelului 4 (inferior) al așezării din faza de tranziție de la cultura Boian la cultura Gumelnița duce la următoarele observații:

— Asociația vegetală de la baza niv. 4 prezintă elemente specifice stepei, adică polenul de ierburi reprezintă 92,8%, iar cel de copaci este de 6,3%. Treptat s-au produs anumite modificări (o tendință de trecere spre silvo stepă), așa că la partea superioară a stratului de pămînt amintit: ierburile ajung să fie reprezentate prin 86,8% din polen, iar copacii prin 11,7%. Trecerea spre peisajul de silvo stepă s-a făcut prin înaintarea ulmului (la bază reprezentat numai prin 1,5%, iar la partea superioară prin 4%) și mai puțin a stejarului (la bază 0,5% și la partea superioară a stratului 1,2%). Remarcăm că polenul de graminee de tip cerealia și-a făcut apariția încă de la baza stratului amintit (prin 1%) și prezintă o continuă tendință de creștere ajungînd la partea superioară a stratului pînă la 2,3%.

În cadrul seriei ierburilor au rămas predominante compozitele. Se observă însă o intensificare a polenului plantelor de mlaștină, la partea superioară a nivelului 4.

La trecerea de la niv. 4 la niv. 3 se constată o sensibilă scădere a polenului de arbori de la 11,7% (la partea superioară a nivelului 4) se ajunge la 7,8% (în nivelul 3).

— Nivelul 3 este caracterizat prin asociație vegetală specifică stepei, la partea superioară a niv. 3 se remarcă o slabă tendință de trecere la silvostepă, prin intensificarea stejarului (3,1%), față de ulm (1,1%) și tei (1,1%).

În cadrul asociației vegetale din nivelul 3 sînt dominante compozitele. În ceea ce privește plantele de mlaștină se constată cea mai importantă creștere din întregul profil analizat. Astfel alismataceaele ajung pînă la 23,3%, iar potamogetonaceaele pînă la 4,2%. Remarcabilă este creșterea procentuală a gramineelor de tip cerealia, care în acest nivel prezintă cel mai mare procent din întreg profilul analizat și anume la partea inferioară 4,2% și 6,1% la partea sa superioară.

— În cursul perioadei de formare a nivelului 2 vegetația a revenit la peisajul de silvostepă. Arborii întruneau 12%, între ei a redevenit dominant ulmul cu 3,3%, urmat de tei cu 2,5% (la baza nivelului) și de stejar cu 0,8%. Între ierburi erau predominante tot compozitele. În directă legătură cu modul de formare a stratului de pămînt al nivelului 2 este și procentul de polen de cerealia. Stratul de pămînt al nivelului 2, avînd o grosime de 0,80 m, prezintă două părți clare. La partea lui inferioară sînt resturile locuințelor așezării respective, iar partea superioară a stratului s-a format într-o perioadă cînd zona nu era locuită. În consecință, la baza stratului respectiv, polenul de cerealia este de 2,5% (în directă legătură ciupercile de tip uredinale înregistrează o creștere bruscă, tot la baza niv. 2), pe cînd la partea superioară a aceleiași nivel (din care porțiune lipsesc urmele de activitate omenească), polenul de cerealia dispăre complet. Planțele acvatice se mențin la aceleași proporții.

Pînă în prezent, nu dispunem de datele referitoare la analizele de polen din niv. 1.

Sintetizînd datele prezentate rezultă că în cursul perioadei de formare a stratului de pămînt din cadrul celor patru niveluri, cu așezările corespunzătoare, suprapuse pe același loc, clima din regiune și respectiv vegetația au suferit o continuă oscilație de la peisaj specific stepei, la partea inferioară a niv. 4 se constată o slabă tendință de trecere la o asociație vegetală de silvo-stepă, apoi în niv. 3 vegetația este specifică stepei, iar la sfîrșitul perioadei de formare a stratului corespunzător niv. 3 se observă iarăși tendința de trecere spre silvo-stepă. În niv. 2 peisajul vegetal a fost caracteristic silvo-stepei.

Prin urmare, prin poziția geografică a complexului, la limita schimbătoare dintre silvo-stepă și stepă, locuitorii așezărilor neolitice suprapuse de la Radovanu, au beneficiat de posibilitatea de a obține și de a avea mai ușor terenuri pentru cultivare. De asemenea ei au avut avantajul de a putea vîna atît animale de stepă, cît și pe acelea specifice pădurii. Lemnul necesar construirii locuințelor se obținea destul de ușor din pădurile vecine.

Prezența polenului de plante acvatice dovedește că Valea Coadelor și Valea Lacu Porcului erau în vechime mlăștinoase și acoperite în mare măsură, cu plante acvatice. Din aceste văi locuitorii așezărilor își aduceau apa necesară și tot de acolo strîngeau diferite plante folosite în gospodărie, ca trestia pentru învelitul locuințelor, apoi papura și țipirigul pentru diferite împletituri (de ex. rogojina).

Legătura cu comunitățile care viețuiau de-a lungul văii Argeșului se realiza pe cărările din lungul Văii Coadelor, iar cu acelea din preajma Dunării (mai cu seamă cu așezările din zona Căscioarelor) pe cărările din lungul Văii Lacu Porcului.

#### NOTE

1. Aducem și pe această cale mulțumirile noastre dr. Marin Cărciumaru, pentru analizele făcute și pentru datele comunicate.